

Załącznik nr 2
do Regulaminu Małopolskiego Konkursu
Geograficznego dla uczniów szkół podstawowych
województwa małopolskiego w roku szkolnym
2025/2026, stanowiącego załącznik
do zarządzenia Nr 49/25 Małopolskiego Kuratora
Oświaty z dnia 5 września 2025 r.

Zakres wiedzy i umiejętności wymaganych na poszczególnych etapach konkursu i wykaz literatury obowiązującej uczestników oraz stanowiącej pomoc dla nauczyciela

I. Tematyka konkursu: „Poznaj świat, abyś go lepiej rozumiał – przyroda, społeczeństwo i gospodarka Azji, Afryki oraz Australii i Oceanii”.

Cele konkursu:

- popularyzacja geografii wśród uczniów szkół podstawowych,
- promowanie i rozwijanie u uczniów zainteresowania geografiami,
- doskonalenie umiejętności samodzielnego wyszukiwania informacji geograficznych (wraz z ich selekcją i analizą) z wykorzystaniem różnych źródeł informacji (np. tekst, mapa, wykres, diagram, fotografia, schemat),
- kształtowanie umiejętności posługiwania się mapą (wraz z interpretacją jej treści),
- poszerzanie wiedzy o wybranych elementach środowiska geograficznego i zależnościach pomiędzy nimi w skali regionalnej,
- popularyzacja i ugruntowanie wiedzy o Afryce, Azji, Australii i Oceanii oraz o odkryciach geograficznych podczas wypraw geograficznych od XV w.
- wykorzystanie pogłębionej wiedzy geograficznej do rozwiązywania zadań konkursowych,
- doskonalenie umiejętności rozwiązywania zadań problemowych, krytycznego myślenia, oraz rozwijanie analizy i syntezy na podstawie geograficznej literatury popularnonaukowej,
- kształtowanie umiejętności wykorzystania wiedzy i umiejętności geograficznych w życiu codziennym.

II. Zakres wymaganej wiedzy i umiejętności uczestników.

Uczestnik konkursu powinien wykazać się wiadomościami i umiejętnościami z zakresu geografii regionalnej Azji, Afryki oraz Australii i Oceanii, a także wiedzą o wybranych elementach środowiska przyrodniczego oraz problematyki społecznej i gospodarczej, a także zjawiskach i procesach zachodzących w środowisku geograficznym w wymiarze globalnym, które określono w ***Rozporządzeniu Ministra Edukacji z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. z 2017 r. poz. 356 z późn. zm.)***.

Zadania konkursowe obejmują określone na wstępie treści zapisane w „Podstawie programowej kształcenia ogólnego. Szkoła podstawowa geografia” oraz rozszerzenia wybranych treści określone dla każdego etapu konkursu. Ponadto uczeń jest zobowiązany zapoznać się z literaturą, która została wskazana w niniejszym informatorze konkursowym.

Na każdym etapie konkursu uczestnik powinien wykazać wiedzę i umiejętności z zakresu:

- posługiwania się różnymi źródłami informacji geograficznej (tj. mapami, fotografiami, rysunkami, diagramami i wykresami, danymi statystycznymi, tekstami źródłowymi itp.),
- posługiwania się terminologią geograficzną,
- wykonywania obliczeń z zakresu podstaw kartografii (np. obliczeń z wykorzystaniem skali mapy, określania współrzędnych geograficznych, obliczania rozciągłości południkowej i równoleżnikowej, określania wysokości względnej i bezwzględnej),
- określania położenia i rozpoznawania na mapach elementów geograficznych, interpretacja map ogólnogeograficznych i tematycznych, sporządzonych w różnych skalach, identyfikacja związków przyczynowo-skutkowych w środowisku geograficznym w wymiarze globalnym oraz regionalnym: Afryki, Azji oraz Australii i Oceanii.

ETAP SZKOLNY

Etap szkolny obejmuje następującą tematykę:

- lądy i oceany na Ziemi (kształt Ziemi, siatka geograficzna, kontynenty i oceany na Ziemi, podróże geograficzne);
- wulkany i trzęsienia Ziemi (płyty litosfery, wulkany, trzęsienia Ziemi, góry fałdowe, góry zrębowe, góry wulkaniczne);
- wybrane elementy geografii Azji, Afryki, Australii i Oceanii (położenie geograficzne, linia brzegowa, środowisko przyrodnicze: ukształtowanie terenu, budowa geologiczna, strefy klimatyczne i roślinne, strefy krajobrazowe);
- obliczenia z wykorzystaniem skali mapy oraz współrzędnych geograficznych.

Wymagana jest znajomość mapy ogólnogeograficznej i mapy politycznej świata oraz map ogólnogeograficznych, map politycznych i map tematycznych Ameryki Azji, Afryki, Australii i Oceanii.

Treści poszerzone:

1. Tektonika, wulkany i wulkanizm.
2. Krajobrazy wyspiarskie.

ETAP REJONOWY

Etap rejonowy **obejmuje tematykę z etapu szkolnego** oraz tematykę dotyczącą:

- Ziemi w Układzie Słonecznym; ruchów Ziemi i ich następstw; stref oświetlenia Ziemi; stref czasowych, krajobrazów świata (strefy klimatyczne i strefy krajobrazowe); cyrkulacji powietrza na Ziemi, huragany i tornada;
- społeczeństw Afryki, Azji, Australii i Oceanii (kultura, ludność, urbanizacja, problemy społeczne, konflikty) ze szczególnym uwzględnieniem: Etiopii, Kenii, Japonii, Chin, Indii oraz Bliskiego Wschodu.

Treści poszerzone:

1. Ziemia jako planeta.
2. Krajobrazy Afryki.

ETAP WOJEWÓDZKI

Etap wojewódzki **obejmuje tematykę z etapu szkolnego i rejonowego** oraz zagadnienia z zakresu:

- gospodarki Azji, Afryki, Australii i Oceanii (rolnictwo, surowce mineralne i ich eksploatacja, przemysł i usługi) ze szczególnym uwzględnieniem: Etiopii, Kenii, Japonii, Chin, Indii oraz Bliskiego Wschodu;
- walorów i atrakcji turystycznych w ujęciu regionalnym.

Treści poszerzone

1. Człowiek a środowisko – wybrane aspekty globalne.
2. Krajobrazy Azji.

III. Wykaz literatury i stron internetowych, które obowiązują uczestników konkursu oraz stanowią pomoc dla nauczyciela¹:

ETAP SZKOLNY:

Podręczniki szkolne i atlas geograficzny:

1. Atlas geograficzny Polska, kontynenty, świat. Szkoła podstawowa, klasy 5-8. Nowa Era Sp. z o. o., Warszawa, wyd. 2019 i nowsze. Mapy dotyczące zakresu wiedzy i umiejętności określonych dla poszczególnych etapów Małopolskiego Konkursu Geograficznego.
2. Szlajfer F., Zaniewicz Z., Rachwał T., Malarz R., Planeta Nowa 5 neon. Podręcznik do geografii dla klasy **piątej** szkoły podstawowej. Edycja 2024-2026. Wydawnictwo Nowa Era, Warszawa.
3. Rachwał T., Malarz R., Szczypiński D., Planeta Nowa 6 neon. Podręcznik do geografii dla klasy **szóstej** szkoły podstawowej. Edycja 2025-2027. Wydawnictwo Nowa Era, Warszawa.
4. Rachwał T., Szczypiński T. Planeta Nowa 8 neon. Podręcznik do geografii dla klasy **ósmej** szkoły podstawowej. Edycja 2024-2026. Wydawnictwo Nowa Era, Warszawa.
5. Lechowicz A., Stankiewicz P., Lechowicz M. Geografia. Podręcznik. Szkoła podstawowa **5**. Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne S.A., Warszawa 2024.
6. Lechowicz M., Lechowicz A., Stankiewicz P. Geografia. Podręcznik. Szkoła podstawowa **6**. Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne S.A., Warszawa, 2024.
7. Głowacz A., Lechowicz M., Lechowicz A., Stankiewicz P. Geografia. Podręcznik. Szkoła podstawowa **8**. Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne S.A., Warszawa 2024.

Literatura popularnonaukowa i podróżnicza:

Tektonika, wulkany i wulkanizm:

1. Karasiewicz T. Wulkany i Wulkanizm. *Geografia w Szkole. Wydanie specjalne*, rok 2021, nr 2, str. 4-12.

¹ Jeśli w wykazie literatury nie zostały podane strony, z którymi należy się zapoznać, uczeń powinien przerobić zakres zagadnień podany na każdym etapie konkursu (w przypadku atlasów powinien zapoznać się z mapami, które odnoszą się do wskazanego zakresu zagadnień).

2. Karwasz G., Chojnacka J. Wewnętrzny ogień, czyli o tektonice płyt Ziemi. *Geografia w Szkole. Wydanie specjalne*, rok 2021, nr 2, str. 18-23.
3. Wolniewicz P. Prawda o superwulkanach. *Geografia w Szkole. Wydanie specjalne*, rok 2021, nr 2, str. 37-41.

Krajobrazy wyspiarskie:

1. Dziadek M. Bohol – klejnot Filipin. *Geografia w Szkole*, rok 2023, nr 2, str. 8-13.
2. Dziadek M. Galapagos – na Wyspach Żółwich *Geografia w Szkole*, rok 2024, nr 2, str. 20-14.
3. Lerch-Henczko M. Islandia – wyspa żywiołów. *Geografia w Szkole*, rok 2023, nr 4, str. 11-15.
4. Faliński F. Wyspy Kurylskie. *Geografia w Szkole*, rok 2022, nr 5, str. 11-14.
<https://eprasa.pl/blob/df08d835-26c1-47de-858b-206ca612ca1e>
5. Faliński F. Tajwan. „Współczesność na pięknej wyspie”. *Geografia w Szkole*, rok 2024, nr 3, str. 16-19.
6. Machowski R., Rzętala M. Nowa Zelandia – na końcu świata. *Geografia w Szkole*, rok 2020, nr 4, str. 16-21.
7. Pryłowska-Nowak. Azory – zrównoważona turystyka. *Geografia w Szkole*, rok 2024, nr 1, str. 20-14.
8. Zaparucha A. Orkady – wyspy wiatru, fal i nordyckich legend. *Geografia w Szkole*, rok 2024, nr 6, str. 16-20.

Literaturę udostępnia Biblioteka Geograficzno-Biologiczna Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie.

Kontakt:

<https://ibnz.uken.krakow.pl/biblioteka-g-b/>

geobibl@up.krakow.pl

tel. 12 662 -6269

Encyklopedia i rocznik statystyczny:

1. Encyklopedia **PWN**.
<https://encyklopedia.pwn.pl> (hasła odnoszące się do tematyki konkursu).

ETAP REJONOWY:

Literatura z etapu szkolonego oraz:

Literatura popularnonaukowa i podróżnicza:

Planeta Ziemia:

1. Meus M. Jaki naprawdę kształt ma Ziemia. *Geografia w Szkole*, rok 2022, nr 6, str. 4-11.
2. Meus M. Ziemia – dynamiczna Planeta. Gdy cały świat może zmienić kształt w kilka chwil. *Geografia w Szkole*, rok 2024, nr 1, str. 4-13.
3. Trojan Krzysztof. Niezbadała Ziemia. Odkrycia geograficzne u progu XXI wieku. *Geografia w Szkole. Wydanie specjalne*, rok 2020, nr 1, str. 4-7.

Krajobrazy Afryki:

1. Machowski R. Rzętała M. Wyjątkowy świat przyrody Afryki Południowej. *Geografia w Szkole*, rok 2020, nr 6, str. 8-15.
2. Pacholarz P. Benin – fenomen Afryki Zachodniej. *Geografia w Szkole*, rok 2021, nr 3, str. 10-15.
3. Szewczyk J. Jambo, czyli Kenia. *Geografia w Szkole*, rok 2016. nr, str. 18-23.
4. Szewczyk J. Brama Afryki. *Geografia w Szkole*, rok 2018, nr 2, str. 14-17.
5. Szewczyk J. Cały świat w jednym kraju. *Geografia w Szkole*, rok 2018, nr 3, str. 19-24.
6. Wrona J. Egipt – dra Nilu. *Geografia w Szkole*, rok 2017, nr 4, str. 12-16.

Literaturę udostępnia Biblioteka Geograficzno-Biologiczna Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie.

Kontakt:

<https://ibnz.uken.krakow.pl/biblioteka-g-b/>

geobibl@up.krakow.pl

tel. 12 662 -6269

ETAP WOJEWÓDZKI:

Literatura z etapu szkolnego, rejonowego oraz:

Literatura popularnonaukowa i podróżnicza:

Człowiek a środowisko – wybrane aspekty globalne.

1. Machowski R., Rzętała M. Deforestacja – globalne problemy środowiska przyrodniczego. *Geografia w Szkole*, rok 2022, nr 4, str. 4-10.
2. Machowski R., Rzętała M. Pustynnienie -zmiany groźne dla ludzi i środowiska. *Geografia w Szkole*, rok 2023, nr 4, str. 4-10.
3. Plit F. Nietypowe sposoby wykorzystania pustyni. *Geografia w Szkole*, rok 2018, nr 2, str. 8-11.
4. Świątek Sz. Zanieczyszczenie środowiska – od zagrożenia zdrowia do katastrofy ekologicznej. *Geografia w Szkole*, rok 2024, nr 6, str. 4-9.
5. Trojan K. Między gospodarką a ekologią. Globalne skutki niekontrolowanego wykorzystania zasobów środowiska. *Geografia w Szkole*, rok 2016, nr 3, str. 4-7.

Krajobrazy Azji

1. Bąk M., Javadzade M. Morze Kaspijskie – niezwykła d pozostałość praoceanu. *Geografia w Szkole*, rok 2022, nr 4, str. 11-15.
2. Dziadek M. Tokio – stolica wschodu. *Geografia w Szkole. Wydanie specjalne*, rok 2025, nr 1, str. 14-19.
3. Dziadek M. Ladakh – na dachu świata. *Geografia w Szkole*, rok 2018, nr 6, str. 18-21.
4. Dziadek M. Laos – z biegiem Mekongu. *Geografia w Szkole*, rok 2019, nr 3, str. 22-25.
5. Dziadek M. Tokio – stolica wschodu. *Geografia w Szkole*, rok 2025, nr 1, str. 14-19.
6. Kołaska M. Potęgi Azji Wschodniej – blaski i cienie współpracy gospodarczej. *Geografia w Szkole*, rok 2020, nr 4, str. 4-8.
7. Wrona J. Pekіńskie migawki. *Geografia w Szkole*, rok 2016, nr 5, str. 8-11.

Literaturę udostępnia Biblioteka Geograficzno-Biologiczna Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie.

Kontakt:

<https://ibnz.uken.krakow.pl/biblioteka-g-b/>
geobibl@up.krakow.pl

tel. 12 662 -6269